

чутливість та сприйняття навколишньої дійсності, розвиток креативності, розуміння та інтерес до художньої творчості. На уроках мистецтва учням надається чудова можливість навчитися бути естетично обізнаними, здібними, талановитими, відчувати красу природи та цінностей життя. Ідеал людини - це свідома, культурно-виховна людина, з своїми поглядами, переконаннями, яка прагне до самоствердження, розвитку та яскравих емоцій, саме естетичне виховання є фундаментом для будівництва відношень до себе та навколишньої дійсності.

Література

1. Дабіжа Л. Нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Наукові записки. Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів та студентів. Вінниця, 2018. С.66-70.
2. Демченко О. П. Формування у майбутніх учителів уміння створювати виховуючі ситуації : інноваційний підхід. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць : у 2-х част. / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. ; АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. Київ-Вінниця : Вінниця, 2002. Ч.2. С. 39-43.
3. Старовойт Л.В. Аплікація як засіб всебічного та гармонійного розвитку дошкільників. Zbiór raportów naukowych. „Pedagogika. Nauka wczoraj, dzis, jutro (30.05.2015 – 31.05.2015). Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. P.9-11
4. Старовойт Л.В., Ліхницька Л.М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, 2021. Випуск 67. С.85-93
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : [у 5 т.] . К. : Рад. школа, 1976. Т. 1. 1976. 368 с.
6. Кузьмінський А.І. Педагогіка у запитаннях і відповідях : Навч. Посіб. Рекомендовано МОН / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. К., «Знання-Прес» 2006. 311 с.
7. Starovoit, L. V. (2015). Khudozhnye konstruyuvannya z paperu ta kartonu [The artistic design of paper and paperboard]. Vinnytsya: FOP Korzyn D. Ju., 168.

М. Гарник,

здобувач ОС «магістр»

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Marina Harnik,

master's student,

Vinnytsia Mykhailo Kotsubynsky
state pedagogical university

ЗМІСТ ТА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА»

CONTENT AND ESSENCE OF THE CONCEPT "CREATIVE ABILITIES OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN"

***Анотація.** У статті розглянуто зміст та сутність поняття «творчі здібності». Обґрунтовано особливості розвитку творчих здібностей дітей*

молодшого шкільного віку. Визначено сприятливі передумови для розвитку творчих здібностей в учнів початкової школи.

Abstract. The article deals with the content and essence of the concept of "creative abilities". The features of the development of creative abilities of primary school children are substantiated. The favorable prerequisites for the development of creative abilities in primary school pupils are determined.

Ключові слова: творчість, здібності, мистецтво, творчіздібності, мислення, молодші школярі.

Keywords: creativity, abilities, art, creative abilities, thinking, junior schoolchildren.

Вступ. Творчість – це діяльність людини, необхідним компонентом якої є фантазія та уява. Це здатність, генерувати, нові оригінальні ідеї, та використовувати, нестандартні способи діяльності.

У сучасному психолого-педагогічному словнику зазначено, що розгорнуту філософську концепцію творчості вперше представив у своїй роботі «Творча еволюція» (1907) А. Бергсон. Згідно його теорії, творчість – визначається як процес народження, збільшення, дозрівання в природі, а також переживання в сфері свідомості та виникнення нових образів [10]. Філософи також визначали творчість як умову яка необхідна для розвитку матерії та утворенням нових форм, разом якими змінюються і самі форми творчості.

Психологи вважають творчість «психічним процесом створення нових цінностей», діяльністю, яка має напрям на створення, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нові твори мистецтва, інженерно-технологічні, наукові відкриття, управлінські чи інші інновації тощо). Вчені визначають основні необхідні компоненти творчості - це фантазія, уява, психічний зміст яких міститься у створенні образу кінцевого продукту, тобто результату творчості.

Виклад основного матеріалу. Поняття «творчість» як цінність розглядає український академік А. Богуш, яка визначає їй провідне місце серед основних виховних цінностей і вбачає в творчості механізм розвитку культури, а головним показником цього процесу називає духовність. Учена вказує на тісний зв'язок між поняттями «творчість», «цінність», «духовність», «особистість». За її міркуванням, творчість виявляється в усіх сферах життєдіяльності, є своєрідним інтелектуально-чуттєвим станом, що відбувається на позитивному тлі поведінки й характеризує людину як цілісну, духовно розвинену особу [5]. На основі аналізу наукової літератури нами встановлено, що у повсякденному житті творчістю називають:

- по-перше, діяльність в області мистецтва;
- по-друге, конструювання, творення, реалізацію нових проектів;
- по-третє, наукове пізнання, творення розуму;
- по-четверте, мислення в його вищій формі, що виходить за межі необхідного для вирішення задачі вже відомими способами, що виявляється як уява, що є умовою майстерності та ініціативи [4].

Творчі здібності особистості – це аналіз властивостей і рис характеру, які

характеризують рівень відповідності вимогам певного виду діяльності, та визначають рівень продуктивності цієї діяльності.

Творчі здібності – це можливість брати щось нове у досвід, виносити оригінальні ідеї в умовах вирішення або окреслення нових проблем, формувати гіпотези, усвідомлювати недоліки, суперечності. Вчені вважають що критеріями творчого мислення є швидкість, оригінальність, усвідомленість, фантастичність, прагнення до інтелектуальної новизни, гнучкість[8]. Педагоги-практики пов'язують творчі здібності дітей із здатністю дивуватися і пізнавати, сміливістю висловлювати нестандартні думки та способи розв'язання завдань, самостійністю та бажанням творчого самовираження та самореалізації. Творчі здібності – поєднання вроджених задатків та особистих якостей дитини, синтез рис її властивостей і рис характеру, які обумовлюють рівень результативності певного виду діяльності. Важливо розуміти, що творчі здібності не самі по собі не гарантують творчих здобутків, учні мають бути змотивовані та включені у цікаву діяльність, яка їй дозволить розкрити та проявити свій творчий потенціал.

Ю.Гільбух вважає, найсприятливіший період для творчого розвитку та здібностей в дітей є молодший шкільний вік. Тому що в цей період починає активно розвиватися фантазія, творче мислення уява. Зовнішні ознаки творчого розвитку різноманітні: у дитинстві виявляються, в перш за все, в інтелектуальному та ранньому мовному а також в захопленні будь-якою діяльністю (музикою, малюванням, читанням та ін.) в допитливості та підвищеній дослідницькій активності [7, с. 10].

На думку вчених, «творчість – це норма дитячого розвитку, сфера її розкритості та індивідуальної свободи, адже здатність до творчості – це те, що завжди було визначальним у самому феномені людини. Творчість пробуджує мозок дитини до створення чогось нового, до раніше небаченого. Саме через це дитина має відчуття та пережити привабливість вільного творення у своєму житті якомога раніше [8, с. 10]. «Творчість у тій чи іншій формі не є талантом «вибраних», вона доступна кожному. Тому, і школяр, який засвоює нові знання, розв'язує нову, незнайому задачу, і митець, який створює нову картину чи музичний твір, і комбайнер, якому потрібно в процесі збирання урожаю врахувати вологість колосся, напрямок вітру – всі вони займаються творчою діяльністю, творять і водночас удосконалюють свої творчі здібності [1, с. 66; 2].

Найважливішим фактором розвитку творчих здібностей дітей є створення сприятливих передумов. На думку дослідників це: перш за все ранній фізичний та інтелектуальний розвиток дітей; створення обставин, що випереджають розвиток дитини; надання можливості дитині самостійно вирішувати нові задачі, що вимагають максимальної напруги сил; надання дитині волі у виборі діяльності, чергуванні справ, тривалості занять тощо;у доброзичлива допомога (не підказка) та підтримка дорослих; створення комфортної психологічної атмосфери для спілкування та творчості, заохочення дорослими дитячих прагнень до творчості. Розвитку творчих здібностей сприяє наявність зразків творчої поведінки, створення ситуацій творчої

свободи та методичної підтримки.

Цікавою для нашого дослідження є думка О. Грушко, яка вивчала погляди групи американських психологів під керівництвом М. Карне. Головними показниками творчо обдарованої дитини вчені вважають:

1. Інтелектуальну обдарованість (виявляється у допитливості, спостережливості, точному мисленні, винятковій пам'яті, потязі до нового, глибині занурення дитини молодшого шкільного віку у справу).

2. Академічну обдарованість. Обдарованість дитини молодшого шкільного віку у сфері академічних досягнень виявляється у наступному:

- у природничих науках: має зацікавлення у походженні та призначенні предметів і явищ; уважна до явищ природи, намагається експериментувати виявляє інтерес до світу.

- у читанні: цьому виду діяльності найбільше віддає перевагу; запам'ятовує прочитане; цікавиться написанням букв та слів; має великий словниковий запас; використовує складні синтаксичні конструкції;

- у математиці: проявляє інтерес до лічби, зважування, вимірювання, упорядкування предметів; швидко запам'ятовує математичні знаки, цифри, символи; виконує арифметичні дії; вміє застосувати математичні терміни та вміння до ситуацій, які не мають стосунку до математики;

3. Творча обдарованість. допитлива, самостійна та незалежна у міркуваннях; має здатність глибоко занурюватись у справу, у іграх та заняттях схильна до точності дій, завершеності; легко може змінювати способи поведінки і діяльності в обставинах, що змінюються.

4. Обдарованість у сфері спілкування. виявляє лідерські нахили, має впевненість в собі, здатний до гнучкого спілкування; ініціативна, може брати на себе відповідальність за інших [6].

Вчені психологи та педагогіки вважають що молодший шкільний вік, в розвитку творчих здібностей є самим сприятливим періодом. Сензитивним цей віковий період є через те, що в цьому віці дитина вперше усвідомлює власне «Я», відношення між собою та навколишнім світом. Можна зазначити, що в молодшому шкільному віці змінюється провідний вид діяльності, на зміну грі приходить навчання.

Рівень здатності молодших школярів до творчості, залежить від навичок, які дитина набуває у дошкільні роки в спілкуванні з оточуючими, в іграх, та продуктивних видах діяльності. Вчитель з першого класу, може спостерігати індивідуальні відмінності дітей які є досить значними.

Порівняння творчості дітей дошкільного віку, з молодшими школярами, може твердити про те що в школярів значно знижуються творчі можливості, це стається через те що для багатьох дітей творче мислення, замінюється шаблонним вивченням шкільних предметів.

Творчим молодшим школярам притаманне особливе уміння, яскравіше висловлюватись, тонше відчувати, мати змогу бачити і чути те, чого не помічають

інші. Через це в перші роки навчання в школі потрібно продовжувати розвивати в учнів невід'ємні якості творчого індивіда. Розвиток у дітей молодшого шкільного віку творчих здібностей повинен охоплювати такі напрями: визначення цілей з формування різних елементів творчого розвитку у програмах для кожного класу; вибір текстів які цілеспрямовано формують творчі здібності дітей; включення творчих завдань в зміст уроків, які стимулюють розвиток різних елементів літературно-творчих здібностей особистості молодшого шкільного віку; [4].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити наступні показники творчих здібностей учнів. Це мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості, наявність інтелектуально-логічних та інтелектуально-евристичних, інтуїтивних здібностей, світоглядні властивості особистості, моральні цінності та якості, комунікативно-творчі здібності та Здібності до самоуправління своєю навчально-творчою діяльністю. Творчим молодшим школярам притаманне особливе вміння бачити і чути те, чого не помічають інші, тонше відчувати, яскравіше висловлюватися.

Дослідниця В. Бурко виділяє такі ознаки творчо здібних учнів молодшого шкільного віку до навчання :

- наявність у творчій діяльності ціннісних життєвих орієнтирів, соціальної спрямованості особистості на засвоєння знань, умінь, навичок;
- прагнення до розширення знань та способів їх вивчення, самоосвіта та додаткові джерела інформації.
- необхідність в знаннях;
- ініціатива в процесі навчання, бажання знайти «свій» підхід до нового завдання;
- цікавість до процесу освіти, відповідальність, самостійність, творчий підхід до розв'язання завдань, здатність самостійно мислити, аналізувати, володіти засобами творчої діяльності, виділяти головне, складати план;
- вміння застосовувати на практиці засвоєні знання для рішення поставленого завдання й отримання нових знань; активна участь у позаурочній творчій діяльності; бажання ділитися своїми досвідом та знаннями з іншими учнями та допомагати їм в організації власної творчої діяльності [3, с. 21].

Ми погоджуємось із думкою І. Барановської та Ю. Лазаренко, що «творчість молодших школярів – продуктивна форма діяльності учнів початкової школи, спрямована на оволодіння творчим досвідом пізнання, створення, перетворення, використання в новій якості об'єктів матеріальної і духовної культури в процесі освітньої діяльності, організованої у співпраці з педагогом» [1, с. 69; 2].

Висновки. Отже, творчі здібності молодших школярів – це індивідуальні особливості дитини, які визначають успішність виконання творчої діяльності різного роду і для того щоб їх розвивати потрібно створювати для них певні умови в навчальному середовищі.

Структурними компонентами розвитку творчих здібностей є: індивідуальні задатки, якості, мотиви, знання, вміння, навички, цінності та уподобання, які

реалізуються в конкретній діяльності. Першочерговим завдання вчителя початкових класів вважаємо навчання дітей техніці творчості, яка ґрунтується на вмінні дивуватися, бачити, чути, відчувати, мріяти, уявляти, запам'ятовувати, а також сміливості, дисциплінованості, бажанні самовиразитись та самореалізуватись.

Література

1. Барановська І., Чернятинська Н. Інноваційні підходи розвитку творчої обдарованості дітей у позашкільних закладах освіти. Освітологічний дискурс. Електронне наукове фахове видання. № 3-4- (26-27). С. 206 – 219. URL: <http://93.183.203.244:80/xmlui/handle/123456789/4588>
2. Барановська І., Лазаренко Ю. Творча самореалізація молодших школярів на уроках музичного мистецтва. Молодий вчений. №5.2. (57.2), 2018. С. 66-72. URL: <https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/4221/1/5.pdf>
3. Барко В. Як визначити творчі здібності дитини? К. : Новий світ, 2001. 126 с.
4. Будій Н. Д. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у роботі над текстом на уроках української мови : автореферат дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. Д. Будій. Тернопіль, 2011. 225с.
5. Богуш А. М. Педагогічні нотатки та роздуми. Запоріжжя, 2001. 219 с
6. Грушко О.В. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі мовленнєвої діяльності: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2005. 20 с.
7. Доротюк В.І. Індивідуальна своєрідність творчо обдарованої дитини. Обдарована дитина. 2015. №5 С. 10–11.
8. Робота з обдарованими дітьми. Харків : Основа, 2010. 190, с.
9. Станіславська Г.П. Розвиток творчих здібностей школярів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 64 с.
10. Старовойт Л.В., Ліхницька Л.М. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, 2021. Випуск 67. С.85-93
11. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київська область): Домбровська Я.М., 2016. 473с

О. Геращенко,

здобувач ОС «магістр»

Національного університету «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г.Шевченка

O. Gerashchenko,

Master's degree holder

Chernihiv National University
collegium" named after T.G. Shevchenko

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ДИХАЛЬНИХ ВПРАВ